

les alqueries pèdia

Fitxa per lesalqueriespèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Batiste Balaguer Gil
Data de naixement	1939
Títol	Batiste Balaguer, activista i pintor
Categories	Postguerra, Segregació
Data i lloc de l'entrevista	Dimecres 8 de novembre. Casa de l'entrevistat
Entrevistador	Heterotopia CEAP
Enllaç	https://youtu.be/QAdvploKdNk
Extracte	https://youtu.be/xOoHZ3YKGu0

Sinopsi: Batiste Balaguer és una de les persones que van protagonitzar l'època més heroica de l'associacionisme alquerier. Ens parla de la seua infantesa en la postguerra a les Alqueries, del seu activisme en el procés de segregació i entres causes locals, i ens conta el sentit i les circumstàncies de l'Himne a les Alqueries, de qui és coautor.

Resum / Transcripció:

Batiste ens acull molt bé al bell jardí de sa casa. Xerrem com a vells coneguts i s'ofereix a col·laborar amb nosaltres. Ens ensenya la seua obra pictòrica, de tècnica sorprenentment virtuosa, i ens parla de la seua trajectòria com activista en diferents causes. No és exagerat dir que ha intervingut directament en la història de les Alqueries, una història preciosa de cooperativisme i acció col·lectiva.

Batiste Balaguer Gil, nascut el 1939, ens parla de la postguerra, que va viure amb normalitat, en el si d'una família feliç. Son pare va estar tancat després de la Guerra. Són una família de les Alqueries des de fa moltes generacions. A sa casa no es parlava de la Guerra, ell va estar en el Front de Joventuts, va anar a campaments... Sa mare li deia que anara a missa, perquè aleshores si no hi anaves no podies jugar al futbol. La seua era una família llauradora i no recorda que passara fam. Sí que recorda que al

futur periodista taurí Manolo Molés, de qui era molt amic, quasi família, sa mare li feia berenes de pa blanc amb truita i botifarres, sense pensar que a la resta dels xiquets no els podien donar això. A casa només tenia pa amb sal i oli o amb un poquet de tonyina, però fam no.

Diu que a les Alqueries no hi havia famílies riques, sinó gent que per la seua manera de ser es “penjaven medalles”. La gent d’esquerres havia hagut de fugir quan a la Guerra, i es van quedar el “bons”, els “rics”. Ara aquells rics són igual de pobres que la resta, però aleshores també ho eren. Com anaven a missa, eren d’Acció Catòlica i tenien set fanecades, feien creure que eren més que els altres. Això era fruit de la ignorància.

Els quatre terratinents que hi havia ho van vendre tot: Boix, Font de Mora, Capote, Carabona... Hi vivia la família i les terres eren d’ells fins que van repartir la terra i ho va comprar la gent. A sa casa sembraven panís, cigrons, fesols, blat, moniatos... El moniato aleshores era detestable i ara et costa un ull de la cara.

Li preguntem per la repressió després de la Guerra. Son pare va estar en presó, no sap per què. La seua família se’n va anar del poble. **[5 min.]** Però pensa que no va haver repressió, no més del normal. Als nascuts en la postguerra els pareixia normal la missa obligatòria, la Falange, el racionament... No sabien de dreta ni esquerra, ni de votar... Franco manava, cantaven el Cara al sol. Es vivia com a normalitat.

Batiste va anar a escola a les Alqueries fins als nou anys, després el van dur als salesians de Borriana fins als 15 anys, no sap per què. Son pare sabia llegir, sa mare era analfabeta. A ell li agradava estudiar, però el van traure; per consolar-se, diu, el van dur a l’acadèmia Almi, a Borriana, on va estar tres o quatre mesos. Tot el que ha après ho ha fet com autodidacta, no recorda res del que li ensenyaren. A l’escola, missa, oració de vesprada i un món de fantasia que els mantenia ignorants.

Laboralment Batiste ha sigut pintor “de brotxa gorda”, perquè es va veure obligat a ser-ho. La seua vocació no era eixa [Batiste és un pintor realista amb una tècnica virtuosa, sense pretensions], però es va casa i no tenia perspectives; una vegada casat havia de treballar per les filles, donar-les una educació. El pintor ha de ser bo per viure d’això. Ha pintat tota la vida fins que s’ha jubilat. Tenia terra i la mantenia, però no tenia vocació. Tampoc no l’ha venuda mai. Quan ho tenia en la cooperativa encara havia de refer diners, finalment ho va arrancar tot i ara és terra erma.

Batiste viu amb Consuelo, la seua dona, en una caseta en el terme, però la seua família vivia a l’avinguda José Izquierdo. En casar-se, son pare li va posar pis en aquella zona fins que se li va quedar menut va veure que tenia possibilitats de tindre una casa més gran. Aleshores van passar a una casa gran, unifamiliar, al carrer Colon. Un solar i la casa gran li van costar 450.000 pessetes [2.704 €] de l’any 73. Allí van estar fins a fa 8 ó 10 anys, que van passar a la casa actual.

La casa on viuen era dels sogres, una parella de Ludiente, de la masia la Giralda. **[10 min.]** A la gelada van baixar a les Alqueries, van comprar terra i la casa. L’espai on viu era magatzem de taronges, hi havia la fusteria del magatzem i un hortet de tarongers.

Al repartir, a la dona li va tocar la fusteria i van decidir arreglar-s'ho com habitatge. Allí tenia una burra, cerdos, conills, gallines... La casa es va quedar molt bé [fem l'entrevista en un ample jardí, molt acollidor; després ens ensenya la casa, que disposa de grans espais i d'una col·lecció de pintura pròpia sorprenent per la seua qualitat], ell està molt a gust i cuida a la dona. Les tres filles viuen a prop, també fora del poble, entre horts, però a deu minuts a peu.

Parlem del seu activisme, diu que sempre ha estat en primera fila, com son pare. Ens conta el que creu que va fer que son pare estiguera en presó després de la guerra: pareix ser que era un dels pocs treballadors que sabien escriure, i el van buscar per fer una sèrie de llistes per a l'UGT. Quan va acabar la Guerra, tot i els precés de sa mare, d'un comerciant a qui diuen el Bauero i dels amics, "no va haver tu tia". Ningú no es apiadar de sa mare: va estar tancat a Borriana, a Castelló i finalment a la Modelo de Barcelona. Diu Batiste que no va morir d'una malaltia perquè hi havia una dona de les Alqueries que anava a veure'l i l'alimentava. Tot i això, a sa casa no se n'ha parlat mai ni ha hagut una paraula d'odi. Això els feia viure bé.

Anem al tema de la segregació i de l'associacionisme al poble, on va estar molt actiu. Va ser un dels fundadors de la Juventud Deportiva Niño Perdido, fundat per suggeriment de Mn. Juan Miralles: es va crear una cooperativa d'habitatge i en una zona buida va proposar a Batiste i set o huit més que muntaren un camp de futbol. **[15 min.]** On ara està la guarderia es va fer el camp de futbol de l'Anouer(perquè hi havia un anouer allí mateix).Quan va arrancar ho van deixar als futbolers. Va estar en l'Associació de Pares d'Alumnes, en l'Associació de Veïns, i va ser capdavanter en el procés de segregació, ell i deu o dotze més. Diu que en els moments durs, quan el Consell de Ministres ho va desestimar, van aguantar per ells. Recorda que tenien un bon advocat i van fer el recurs al Tribunal Suprem. Allí van veure els xanxullos de Vila-real i la UCD, que governava aleshores; dins de l'expedient va eixir una carta de l'alcalde Carceller [*Bautista Carceller Ferrer, alcalde per la UCD entre 1979 i 1983*] dient que si donaven com a bona la segregació l'ajuntament dimitiria en ple. Ells ja havien demostrat que es podien autoadministrar, i damunt es van trobar amb eixe document. El Tribunal Suprem va dir que sí a la segregació, però que l'última paraula la tenia el Consell: aleshores estaven Lerma, Guardiola... El consell els va donar la raó. Fins aleshores les seues filles anaven a escola en magatzems perquè no hi havia escola. El poble va prosperar. Estaven completament abandonats, Vila-real no els donava servei.

A la Coordinadora en principi n'eren molts però se'n van quedar deu o dotze, per cansament, perquè eren moltes reunions i sovint havien de posar diners de la butxaca. "A la tercera va la vencida", era el tercer procés de segregació i es va guanyar.

Ens conta que continua actiu en el poble: fa uns dies van promoure una reunió entre veïns per parlar de la possibilitat que l'Ajuntament comprara Villa Eulalia, el xalet d'Adela. Entre altres estava també Mn. Albert, cronista de facte de les Alqueries. La neta d'Adela li va dir a la filla de Batiste que volien vendre el xalet al poble per a que el conservaren. Batiste té por que la venguen a un altre i que la tomben, diu que l'Ajuntament sempre arriba tard. Pensa que s'han d'ajuntar quinze o vint persones i

anar junts de cara a l'Ajuntament. **[20 min.]** La gent deia que s'haurien de reunir més vegades. Parlem de la tradició alqueriera de cooperativisme: ells no eren municipi però ho tenien tot: la Caixa, aigua potable, cementeri, futbol... de tot.

Batiste i Antonio Marco pintaven les pancartes en el lloc que estem. La part simbòlica i mediàtica és important; la dona de vegades s'enfadava perquè no estava mai en casa.

Parlem de l'Himne de les Alqueries, del què es nota que es sent molt orgullós. Conta que a l'Associació de Veïns hi havia nombroses comissions: de sanitat, urbanisme, agricultura... Huit o deu companys van crear la Comissió de Cultura. Entre altres coses van decidir fer un himne, i després la bandera.

L'Associació de Veïns va organitzar un concurs de lletres, se'n van presentar una quinzena. El primer premi va ser per a la seua i la de Rosa Ros, que havia estudiat Filosofia i Lletres. Diu que la lletra de Rosa era molt poètica però no representava cap poble, i la seua era pura història. Ho va escriure pensant en les històries que li contava son pare sobre l'esforç que va ser traure l'Hort de Sant Antoni (el motor de Sant Antoni). En aquell moment Batiste ja tenia 30 anys, son pare s'havia mort i es recordava d'eixa història.

La lletra de l'Himne diu "D'esforços i sacrificis/ el Pla Redó és tresorer"; es refereix al valor d'aquella partida del terme i al cost que van tindre els seus majors. "Cap de terme (que és on viu) mira al mar". O "Cantem units ara i sempre/ a un poble tan singular/ que de tres pobles formaren/ els nostres avantpassats"; els tres pobles eren Bonretorn, Bonastre i Bellaguarda.

La part de Rosa és molt poètica. **[25 min.]** El jurat del premi els va suggerir ajuntar les dos lletres. La música és de [Rafael Trabucchelli](#) [*director artístic i productor a la companyia Hispavox, impulsor de solistes com Miguel Río, Raphael, José Luis Perales, Mari Trini, Karina, Jeanette, Paloma San Basilio, etc.*], compositor italià que estava casat amb Maria Teresa Capella, una xica de les Alqueries locutora de ràdio a Madrid. Ell feia música de serials radiofònics i va fer la música per mediació de la seua dona. Es va fer una gran festa per la inauguració de l'Himne, es va ensenyar a l'escola, i es va acceptar molt bé. La música és de tipus marxa. La música els la va lliurar Trabucchelli en orgue. Van quedar de veure's a València amb el compositor, van anar Miguel Blasco i Maria Jesús, Marinela i Pepe i ell amb la dona, i van quedar a la cafeteria Lauria, a la plaça que aleshores es deia "del Caudillo" (la plaça de l'Ajuntament). Els ho va donar gravat en una cassette, ells van anar al cotxe, que tenien al pàrking de la plaça del Pilar (ara de la Reina), es van ficar els sis dins del cotxe i van posar la cassette, amb molta alegria. La lletra es va adaptar sense modificar quasi res, tret d'alguna paraula a suggeriment de Trabucchelli.

[30 min.] Diu que l'Himne es va continuar ensenyant, però voldria que el seu sentit s'explicara als xiquets. Els joves no saben res: ni on està la Sèquia Gran, ni la Sèquia de Nules ni la Sèquia Roja. No saben per què el Pla Redó és "tresorer". Se li hauria d'explicar al mestres també. Es queixa de la falta de protecció pel patrimoni, i ens conta el conflicte del Replà, que diu que és la vergonaya del poble, i l'abandonada Casa de la Cultura. Denuncia que hi havia un milió i pico destinat per al Replà que va acabar gastant-se en la Casa de la Cultura, i a la fi ni tenen l'un ni l'altra. **[35 min.]** Per això

espera que almenys es facen càrrec del xalet d'Adela, per la seua arquitectura modernista però també pel seu caràcter emblemàtic per al poble. Conta també que el teixit social del poble va desaparèixer en gran mesura en tindre ajuntament. Voldria que els polítics es rodejaren d'un grup de gent a qui acudir. **[40 min.]** Ens conta que va ser regidor durant any i mig, en l'interval entre la declaració d'independència i les següents eleccions municipals. En aquella primera legislatura la Junta Gestora van ser sis regidors del PSOE i 5 d'AP. Diu tenir una vocació política des de l'associacionisme, i no per a la democràcia representativa. Sent alcaldessa Consuelo Sanz Molés [PSOE, entre 2003 i 2015], com que esta volia fer una política participativa, Batiste es va afiliar per anar a les assemblees i tindre veu i vot, però es va decebre i s'ho va deixar.

Himne a les Alqueries

(Lletra Rosa Ros Pons i Bautiste Balaguer Gil. Música Rafael Trabucchelli)

Canta poble d'Alqueries!/ Ompli el teu cor d'alegria!/ Ofereix en un gran crit/ glòria,
pau i germanor!

Cantem units ara i sempre/ a un poble tan singular/ que de tres poblats formaren/ els
nostres antepassats.

D'esforços i sacrificis/ el Pla Redó és tresorer/ Cap de Terme mira al mar/ ple
d'esperança i fe/ i al mig d'esta terra/ entre atzars i tarongers/ està el Replà que és la
Mare/ que et regala el ser.

Ja perfuma l'aire/ eixa flor tan pura/ blanca i benvolguda/ entre els tarongers.

Vestida de lluna/ ornats els cabells/ amb una corona/ de roses, de murtra,/ d'atzaars i
clavells/ avança Alqueries:/ davant la Matrona/ darrere els seus fills,/ unides les mans/
els ulls cara al cel/ a una sola veu/ cantem tots germans!

S'ajunte a este cant/ el fragor del vent/ el son rutilant/ de l'aigua, l'estel,/ i les limpies
llums/ dels seus tarongers/ i els somnis feliços/ dels nostres xiquets.

Canta poble d'Alqueries!/ Ompli el teu cor d'alegria!/ Ofereix en un gran crit/ Glòria,
pau i germanor!

Cantem units ara i sempre/ a un poble tan singular/ que de tres poblats formaren/ els
nostres antepassats.